

२१-१०-२० २१-१०-२० २१-१०-२०

REGISTERED No. B. 3434

जाहिरातीचे दर.

सालील पत्त्यावर चौकशी
करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्लिश माफ)

किरकोळ अंकास
दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिल्येचे अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख २० ऑक्टोबर, १९४३

अंक ४२

"INDUSTRIALISE OR PERISH"—मा. गो. रानडे.

दी मागोरा केमिकल कं. लि., पुणे

बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्स

श्री. ए. व्ही. रानडे, कान्ट्रॉक्टर [चेअरमन]

सयदार खंडेराव रामराव ऊर्फ बापूसाहेब विंचूरकर
(व्हाइस चेअरमन)

संगीतकलानिधि मास्तर कृष्णराव फुलंब्रीकर
श्री. वा. का. जोगटेकर, मर्चंट

श्री. एन्. जी. रानडे, कान्ट्रॉक्टर

श्री. ह. के. जोशी, मर्चंट

श्री. एन्. एन्. गोडबोले (बनारस हिंदू युनिव्हर्सिटी)

श्री. म. वा. गोळे, श्री. रा. य. रानडे.

मागोरा केमिकल कं. लि. ने पूर्वी चालू असलेली रेडियंट केमिकल कंपनी ही सासणी मालकीची कंपनी तिच्या सर्व बंध-सामुग्रीसह नुकतीच विकत घेतली आहे.

रेडियंट कंपनी ही A. B. C. INSECTICIDES या नांवाने सर्व तऱ्हेची कीटक-नाशक औषधे तयार करित होती. सर्व तऱ्हेच्या कीटक-नाशक पावडर्स, लिक्विड, डासांच्या उदबच्या तयार करणें हा बंधा संकलितरीत्या या कंपनीशिवाय कोणताहि कंपनी हिंदुस्थानांत करित नाहीं. या धंद्याला लागणाऱ्या विशेष बनस्पतींचे हिंदुस्थानांत न मिळणारे ही महत्त्वासातनें नुकतेच मिळाले असून त्याची मोठ्या प्रमाणावर लागवड करण्याचा विचार आहे.

"रेडिकेमिको" या नांवाच्या द्रव्याच्या सिगारेट्स व पावडर ही कंपनी तयार करते व त्याच्या गुणाबद्दल अनेक तज्ज्ञ डॉक्टरांनी साक्षी करून घेतली आहे. त्याचप्रमाणे 'रेडियंट नेल पॉलिश' हे उच्च दर्जाचे नेल-पॉलिश व 'रंजन होम रेकाडींग प्लेट्स' हे माल तयार होतो.

बरील सर्व माल तयार करण्याचे बहुमूल्य कॉम्प्ले व पट्टी मागोरा केमिकल कंपनीला रेडियंट कं. कडून मिळाले आहेत, अनेक तज्ज्ञ डॉक्टर व केमिस्ट यांच्या देखरेखीखाली तयार झालेली अनेक औषधे व पेटंट मेडिसिन्स तयार असून ती लवकरच बाजारांत मिळतील.

बरील सर्व गोष्टींचे मोठ्या प्रमाणावर उत्पादन करण्यासाठी

मुदतीच्या ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचे दर

१ वर्ष	दरसाल	दरदोकडा	५%
२ वर्ष	"	"	५ १/२%
३ वर्ष	"	"	६%

जास्त माहितीसाठी सालील पत्त्यावर भेटा अगर लिहा—

हिराबागेजवळ,
टिपक रोड, पुणे २.

आर. वाय. रानडे अॅण्ड को.
मॅनेजिंग एजंट्स.

विविध माहिती

मुंबई प्रांतातील दवाखाने व इस्पितळे

मुंबई प्रांताचा १९४२ सालाचा वयस्कीय सात्याचा अहवाल प्रसिद्ध झाला आहे, त्यावरून प्रांतातील इस्पितळे व दवाखाने ह्यांची संख्या आता ७५५ झाली असल्याचे आढळते. सरकारी डॉक्टर १५८७ असून नर्सस १३०२, मिडवाइफस ३१४ व फॅरीटार ६८० आहेत. क्षयरोगप्रतिबंधक इजाजांची अहमदाबाद, पुणे, सुरत, नाशिक, सोलापूर व विजापूर येथील सरकारी दवाखान्यांत व्यवस्था करण्यांत आली आहे, तिचा ठोक्यास चांगला फायदा झाला.

कापडाची किंमत उतरणार

आणखी तीन महिन्यांनी कापडाच्या किंमतीत शेकडा २० ते ३० इतकी घट होईल, अशी अपेक्षा श्री. कृष्णराज ठाकरसी (टेक्स्टाइल कंट्रोल बोर्डाचे अध्यक्ष) ह्यांनी एका मुलाखतीत नुकतीच व्यक्त केली. नोव्हेंबर ते जानेवारी ह्या तिमाहीत विकण्यांत यावयाच्या स्टॅडर्ड क्लॉथची किंमत १० ते १२ ३/४ कमी राहील असें समजते.

हैद्राबाद संस्थानचे अंदाजपत्रक

हैद्राबाद संस्थानच्या १९४३-४४ च्या अंदाजपत्रकांत १३ कोटी, २ लक्ष रुपये उत्पन्न अपेक्षित असून अपेक्षित खर्च १२ कोटी, ९३ लक्ष रुपये आहे. जादा नफ्यावरील नवा कर, तंबाखू व वनस्पति ह्यांवर ड्यूटी, तीन नव्या रिझर्व्ह फंडांची स्थापना, जनहितवर्धक सात्यांच्या खर्चात वाढ, इत्यादि ह्या बजेटाची वैशिष्ट्ये आहेत.

हिंदी गिरण्यांत हिंदी कपाशीचा उठाव

जुलै, १९४३ मध्ये मुंबई शहरातील कापडाच्या गिरण्यांत १,११,०७७ गाठी कपास सपली. अहमदाबादमधील गिरण्यांत ४२,९,६२ गाठीचा उठाव झाला. संबंध मुंबई प्रांतांत मिळून १,७९,५०३ गाठी गिरण्यांतून सपल्या. संबंध हिंदुस्थानातील गिरण्यांच्या कपाशीच्या उठावाचा आकडा ३,७७,८२३ गाठी एवढा होता. मुंबई प्रांताचे सालोसाल मद्रास व संयुक्त प्रांत ह्यांचा अनुक्रम येतो.

हिंदुस्थान जनरल इन्शुरन्स सोसायटी, लि.

वरील नांवाची कंपनी आग, आगबोट, अपघात, मजुरांची नुकसान भरपाई, रीइन्शुरन्स, इत्यादि सर्व प्रकारच्या विम्यांचे काम करण्याकरिता स्थापन करण्यांत आली आहे. स्थापनेच्या कामी हिंदुस्थान को. इन्शुरन्स सोसायटी लि. नें पुढाकार घेतला आहे व तिच्या देशभर पसरलेल्या जाळ्यामार्फत नव्या कंपनीस चांगले काम मिळेल अशी अपेक्षा आहे. नव्या कंपनीने ३० लक्ष रुपयांचे भाग विक्रीस काढले, ते अगोदरच सपले आहेत. श्री. एन. आर. सरकार हे कंपनीचे अध्यक्ष आहेत. डायरेक्टर बोर्डांत श्री. म. ल. दहाणूकर ह्यांचे नांव आहे.

रत्नागिरी बस असोसिएशन लि., रत्नागिरी

बस सर्व्हिसचा घंदा करण्याकरिता रत्नागिरी बस असोसिएशन लि. नांवाची एक ३ लक्ष, ६० हजार रुपये भांडवलाची साजगी लिमिटेड कंपनी रावसाहेब भार. बी. शिर्के ह्यांनी रजिस्टर केली आहे.

श्री. बरेकर

जॉइंट स्टॉक कंपन्यांच्या मुंबई येथील रजिस्ट्रारच्या कचेरी-तील श्री. एम. व्ही. बरेकर, जी. डी. ए. ह्यांची असिस्टंट रजिस्ट्रार ऑफ कंपनीज म्हणून नेमणूक झाली आहे.

मदतीच्या खेळाचे एक लक्ष रुपये उत्पन्न

बंगाल दुष्काळ निवारणाच्या फंडासाठी मारवाडी रिलीफ सोसायटीने कलकत्ता येथील पॅरेडाइज सिनेमांत एक बोलपट दाखविला, त्याचे उत्पन्न १,०१,६०६ रुपये झाले.

जादा धान्याचा साठा करणारास जबर शिक्षा

योग्य मर्यादपेक्षा जास्त धान्याचा साठा करणारा ५० हजार रुपये दंड अथवा १ वर्ष कारागृहवास किंवा दोन्ही शिक्षा ह्यांस पात्र होईल व जादा धान्य जप्त करून ते विकले जाईल, अशी तरतूद करणारे एक बिल सर शियाउद्दिन अहमद हे असेंब्लीत मांडणार आहेत.

रेडिओ सेटस मिळू लागणार

हिंदुस्थान सरकारने अमेरिकेतून आणविलेले रेडिओ सेटस लवकरच बाजारांत येतील. त्यांची विक्रीची किंमत सरकारने ठरवून टाकलेली आहे.

निजाम सरकारचे कर्ज

निजाम सरकारचे २ ३/४ चें नवें कर्ज ९ ऑक्टोबर रोजी विक्रीस निघाले, तें थोड्याच मिनिटांत संपून गेले.

दक्षिण आफ्रिकेत क्षयरोगास हिंदी लोकांचे बळी

क्षयरोगानें दक्षिण आफ्रिकेत ज्या प्रमाणांत युरोपियन लोक मरतात, त्याचे पांचपटीने हिंदी लोकांत क्षयरोगानें मृत्यू येतो. इस्पितळांत ३४४ रुग्णांची व्यवस्था आवश्यक आहे परंतु आज फक्त ८४ रुग्णांचीच त्यांत सोय आहे.

स्टॅडर्ड क्लॉथची वांटणी

ऑगस्ट, १९४३ ते जानेवारी, १९४४ ह्या मुदतीकरिता मुंबई प्रांताच्या वांट्यास आणखी ५ कोटी, ३६ लक्ष वार स्टॅडर्ड क्लॉथ आले आहे. एप्रिल, १९४३ अखेरच्या पहिल्या दोन तिमाहीत मुंबई प्रांतास ४५ ३/४ लक्ष वार कापड देण्यांत आले होते ते पुढच्या तिमाहीत वाढवून ८० ३/४ लक्ष वार करण्यांत आले. ५१ लक्ष वार कापड जिल्ह्यांतून रवाना झाले आहे व जून, १९४३ अखेर १६ ३/४ लक्ष वार प्रत्यक्ष सपले आहे. प्रत्येकास दरसाळ १५ वारांपर्यंत स्टॅडर्ड क्लॉथ घेता येईल.

ऑस्ट्रेलियन सैनिकांची हानी

ऑगस्ट, १९४३ अखेर एकूण ६१,५६४ ऑस्ट्रेलियन सैनिक कामास आले, त्यापैकी १३,९०८ युद्धांत अथवा जखमांमुळे व आजारपणामुळे मरण पावले, १४,७०२ जखमी झाले, २०,८२३ कैद झाले व १२,१३१ बेपत्ता आहेत.

केशकर्तनालयांत गप्पा मारीत बसू नका

झेकोस्लोव्हाकियातील केशकर्तनालयामध्ये लोकांनी गप्पा मारू नयेत, कारण त्यामुळे आर्थिक घडामोडी शत्रूस कडून शकतात, अशी ताकीद तेथील जर्मन वृत्तपत्रांनी लोकांना दिली आहे.

ट्रेझरी बिल्डावर १२ आणे व्याजाचा दर

रिझर्व्ह बँकेने गेल्या आठवड्यांत हिंदुस्थान सरकारची ८ कोटी रुपयांची ट्रेझरी बिले विकली त्यावर व्याजाचा सरासरी दर द. सा. द. शे. १२ आणे इतका पडला.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ३३०	रांचा तुटवडा-अन्नपुरव-
२ अन्नपुरवठ्याचा निकडीचा प्रश्न ... ३३१	ठ्याबाबत सरकारचे निर्णय
३ सेक्रेटरीमधाल सोने ३३२	६ कामगारांचे आरोग्यरक्षण ३३४
४ शारारिक शैक्षणिक संशोधन ... ३३२	७ सरकारचे नवे कर्ज... ३३४
५ स्फुट विचार ... ३३३	८ वेड्यांची इस्पितळे ... ३३४
नफेबाजीवर मोहीम आणि किंमतीचे नियंत्रण-ब्रिटिश कोळशाच्या साणीत मजु-	९ "अधिक धान्य पिकवा" मोहीम ... ३३५
	१० अमेरिकन नट-नटीचे पगार ... ३३५
	११ सहकारी बँकांचे अहवाल ३३५

अर्थ

बुधवार, ता. २० आक्टोबर, १९४३

अन्नपुरवठ्याचा निकडीचा प्रश्न

बंगाल प्रांतांत आणि विशेषतः कलकत्त्यांत उपासमारीमुळे होणाऱ्या मृत्यूंच्या संख्येस अजून आळा बसलेला दिसत नाही. ह्या परिस्थितीची कारणे व तीवरील उपाय ह्यांचे संबंधाने इतकी चर्चा झाली आहे, आणि त्यांचे बाबतीत इतके तीव्र मतभेद प्रदर्शित करण्यांत आले आहेत की, सामान्य माणसाचे मन त्या योगाने गोंधळून जाणे स्वाभाविक आहे. धान्याचा अपुरा पुरवठा, व्यापाऱ्यांची नफेबाजी, प्रांतिक सरकारचा गबाळीपणा, मध्यवर्ती सरकारने आपले अधिकार वापरण्यांत केलेली कसूर, धान्याची निर्गत व त्याच्या आयातीचा अभाव, अशी अनेक कारणे बंगाल्यांतील दुःस्थितीस जबाबदार असल्याचे सांगण्यांत आले आहे. ब्रिटिश कॉमन्स सभेत झालेली प्रश्नोत्तरे, सेक्रेटरी ऑफ स्टेट, मि. एमेरी, ह्यांची प्रस्तुत विषयावरील स्पष्टीकरणे व 'जबाबदार' अधिकाऱ्यांनी केलेले खुलासे ह्यांचे योगाने सदरहु प्रश्नावर फारसा प्रकाश पडलेला नाही. ह्या मतभेदांच्या गोंधळांत एक समाधानकारक गोष्ट दिसून आली आहे, आणि ती ही आहे की, बंगालमधील दुःस्व परिस्थितीस कोणतीही कारणे जबाबदार झाली असोत ह्यापुढे आतांपर्यंतच्या अनुभवाने दिलेल्या अनुभवावर आधारलेले योजनात्मक धोरण हिंदुस्थान सरकारने अंमलांत आणावे आणि बाहेरून धान्य घेण्यास ब्रिटिश सरकारने जहाजे पुरवणे आवश्यक आहे, ह्या मतास सार्वत्रिक मान्यता मिळाली आहे. धान्य पुरवठ्या-विषयीच्या धोरणासंबंधाने सूचना करण्यासाठी नेमलेल्या समितीने केलेल्या सूचना ह्याच दृष्टीने विधायक स्वरूपाच्या आहेत, आणि त्यांचे विवेचन आम्ही मार्गे केलेच आहे.

हिंदुस्थानांतील अन्नपुरवठ्याच्या प्रश्नास इंग्लंडमध्येही आतां महत्त्व देण्यांत येत आहे आणि कॉमन्स सभेत त्यावर वादविवाद करण्याची संधी सभासदांस लवकरच मिळेल असे मि. चर्चिल ह्यांनी नुकतेच जाहीर केले आहे. तथापि दिल्ली येथे गेल्या आठ-वड्यांत अन्नपुरवठा परिषद भरून तीमध्ये धान्याचा पुरवठा आणि वाटणी ह्यांचेविषयी झालेली चर्चा व निश्चित झालेले धोरण अधिक फलदायी ठरतील असे म्हणण्यास हरकत नाही. धान्याची वाटणी, रेशनिंग, बाजारभावांचे नियंत्रण,

ह्यांचे बाबतीत दिल्लीच्या परिषदेत प्रांतिक सरकारांच्या प्रतिनिधींनी व्यक्त केलेल्या स्वतःस योग्य वाटणाऱ्या धोरणांत मतभेद दिसून आले. कित्येक प्रांतांस रेशनिंग पसंत नाही, आणि काहींना बाहेरचे नियंत्रण नको आहे. तरीहि धान्य पुरवठा समितीच्या प्रमुख सूचना हिंदुस्थान सरकारने मान्य केल्या आहेत. त्यांस दिल्ली परिषदेचा सर्वसाधारण पाठिंबा मिळाला आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही. पंजाबसारख्या धान्यसंपन्न प्रांतांची इतर प्रांतांस सहाय्य देण्याची तयारी आहे, पण स्वतःवर नियंत्रण घालून घेण्यास ते नासुष आहेत. देशाच्या निरनिराळ्या भागांत पिकणाऱ्या धान्यांचा एक राष्ट्रीय साठा कल्पून त्यांची सारखी वाटणी झाल्यावांचून सध्या भासणारी अडचण दूर होण्यासारखी नाही, आणि ही वाटणी करण्याची जबाबदारी मध्यवर्ती सरकारने स्वतःवर घ्यावी हेंच योग्य व अगत्याचें आहे. ह्या दृष्टीने पहातां दिल्लीच्या अन्न परिषदेत हिंदुस्थान सरकारच्या अन्नमंत्र्यांनी केलेल्या भाषणास विशेष महत्त्व दिले पाहिजे.

आपल्या प्रास्ताविक भाषणांत सर ज्वालाप्रसाद श्रीवास्तव ह्यांनी मध्यवर्ती सरकारने निश्चित केलेले धोरण स्पष्ट पुढे मांडले, त्याकडे लक्ष वेधणे आवश्यक आहे. धान्य पुरवठ्याचे संबंधांत व्यवस्था करण्याचे अधिकार प्रांतिक सरकारांचे असून मध्यवर्ती सरकारने त्या कामांत टक्काटक्क करतां कामा नये असे जें मत व्यक्त करण्यांत आले आहे, त्याचा अन्नमंत्र्यांनी स्पष्ट शब्दांत इन्कार केला हें समाधानकारक आहे. हिंदुस्थानांतील व बाहेरील लोकमत मध्यवर्ती सरकारने येथील अन्नाच्या पुरवठ्याचा प्रश्न समाधानकारक रीतीने सोडवावा अशी अपेक्षा करीत आहे, आणि हें कर्तव्य आपण बजावण्यास मार्गे पुढे पहाणार नाही असे त्यांनी निश्चून सांगितले. अन्नपुरवठ्याच्या देशभर व्हावयाच्या वाटणीत प्रांतिक सरकारांच्या हार्दिक सहकार्याची आवश्यकता असून ते आपणांस मिळेल अशी आशा त्यांनी प्रकट केली आणि प्रसंग पडल्यास हिंदुस्थान सरकार प्रांतिक अडबणी व विरोध ह्यांस न जुमानतां आपले अखिल भारतीय धोरण प्रभावी करण्यास कचरणार नाही, असे बजावले. भेगरी समितीच्या तीन सूचना मध्यवर्ती सरकारने मान्य केल्या असल्याचे सर ज्वालाप्रसाद ह्यांनी सांगितले.

धान्याची आयात व निर्गत ह्यांचा हिशेब करतां आयातीच्या मानाने निर्गत कधीहि अधिक असतां कामा नये, ही पहिली सूचना होय. अत्यंत निकडीच्या मागणीसाठी व हिंदुस्थानच्या हितास अनुसरूनच धान्याची निर्गत अल्प प्रमाणांत होऊं दिली जाईल आणि त्या धोरणाची अंमलबजावणी अत्यंत कसोशीने करण्यांत येईल. दुसरी सूचना धान्याच्या आयातीबाबतची असून ब्रिटिश सरकारने बाहेरून धान्य घेण्यास टागणारी जहाजे पुरवण्याचे कबूल केले आहे, ही समाधानाची गोष्ट आहे. मध्यवर्ती सरकारस आपले अन्नविषयक धोरण यशस्वी करण्यास सहाय्य मिळावे म्हणून प्रातिनिधिक स्वरूपाचे सट्टागार मंडळ नेमण्याचे व त्याचे पूर्ण सहकार्य घेण्याचे ठरावियांत आले आहे. युद्ध-परिस्थितीत आर्थिक धोरण अखिल भारतीय राष्ट्रीय स्वरूपाचेच असणे अगत्याचें आहे आणि अन्नपुरवठा हा तर घरच्या आघाडीचा पाया आहे. ही आघाडी मजबूत राहून युद्धकामगिरी यशस्वी होण्यास मध्यवर्ती सरकारने एकमुत्री धोरण अंमलांत आणले पाहिजे. प्रांतांची विशिष्ट परिस्थिति व गरजा हिशेबात

घेतल्या जाऊनच ही अंमलबजावणी होईत हे सांगितले पाहिजे असे नाही. दिव्ही परिषदेत कांही तीव्र प्रांतिक मतभेद प्रकट झाले असले तरी सर्व देशाच्या हिताच्या दृष्टीनेच अन्नपुरवठ्याबाबतच्या मुख्य प्रश्नाचा अखेर निकाल लावला जाणे अपरिहार्य आहे.

सोने विकत घेऊन सेफ कस्टडीत ठेवणे म्हणजे सोन्यात पैसे गुंतविणे नव्हे.

मे, १९४० मध्ये सिंग्या स्टीम नॅव्हिगेशन कंपनीने २५ लक्षा रुपयांचे सोने विकत घेऊन ते बँकांत ठेवले. मि. वामनलाल छोटालाल परेल यांचे म्हणणे असे, की वरील कृत्य कंपनीचा उद्देश व तिची आर्टिकल्स ब्यास घेऊन नाही. हायकोर्टात हा वाद गेला तेव्हा त्याचे मत सोने विकत घेऊन ते सेफ कस्टडीत ठेवणे म्हणजे सोन्यात पैसे गुंतविणे (इनव्हेस्टमेंट करणे) नव्हे असे पडले. "एकाद्याने आपले कौटुंबिक दागिने बँकेत नेऊन ठेवले, तर तो त्यांचा उपयोग करतो असे होत नाही. तद्वत्च, एकाद्या कंपनीने सुरक्षितपणासाठी बँकेत ठेवण्याच्या दृष्टीनेच केवळ आपल्या पैशांचे सोन्या-चांदीत रूपांतर केले, तर त्या पैशांची ती इनव्हेस्टमेंट केली असे म्हणता येणार नाही. वरील कारणास्तव, कंपनीचा हा व्यवहार तिच्या उद्देशास घेऊनच आहे." असा हायकोर्टाने निवाडा केला.

शारीरिक शैक्षणिक संशोधन

हेद्राबाद संस्थानातील सरकारी शारीरिक शिक्षणाच्या कॉलेजातील विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या प्रोफेसरांच्या नेतृत्वाखाली कांही संशोधन केले, त्याचा निष्कर्ष खाली दिला आहे.

तळपायाची कमान

पायतण न वापरणाऱ्या स्त्रियांच्या तळपायाच्या कमानी पायतण न वापरणाऱ्या पुरुषांच्या तळपायाच्या कमानापेक्षा जास्त उंच व रुंद असतात, असे २०० पायांच्या तपासणीवरून आढळून आले. ज्यांस चौकात उभे रहावे लागते असे ५० पोलिस व ज्यांस चालावे लागते असे ५० पोस्टमन यांचे पाय तपासता पोस्टमन लोकांचे तळपाय अधिक चांगले असल्याचे दिसून आले. ३३ नसेस व ३३ स्त्रीशिक्षक यांपैकी नसेसचे तळपाय व पाऊले अधिक चांगली होती.

दारूपान व घुम्रपान

दारू न पिणारे ५०, माफक प्रमाणात पिणारे ५०, मध्यम प्रमाणात घेणारे ५० व भरपूर पिणारे ५० यांच्या तपासणीवरून दारूचा फुफुसांचे ताकदीवर प्रतिकूल परिणाम झालेला दिसला. घुम्रपान न करणारे विद्यार्थी अभ्यास व सेव्ह या दोन्ही बाबतीत सरस असलेले आढळले. पढदानशील स्त्रियांचे आरोग्य इतर स्त्रियांचे मानाने निकृष्ट होते.

हिटलरला मारण्याची सर्वोत्कृष्ट कल्पना

हिटलरचा ठार करण्याच्या सर्वोत्कृष्ट कल्पनेस १०० डॉलर बक्षीस देण्याचे अमेरिकेतील युनिव्हर्सिटी स्टूडिओजनीं जाहीर केले आहे. मुचविलेली ठार करण्याची पद्धत फार भीषण असता कामा नये, त्यामुळे हिटलरला फार लवकर मृत्यू येता कामा नये व त्याचा जीव जाणघास फार वेळाही लागता कामा नये. " हिटलरचा मृत्यू " या आगामी बोलपटांत सर्वोत्कृष्ट कल्पनेचा उपयोग करण्यात येईल.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा : बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

जळगाव शाखा : नवी पेठ, जळगाव.

भांडवल

अधिकृत व विक्रीत काढलेले	रुपले	रुपुड झालेले
रु. १०,००,०००	रु. ६,७९,९००	रु. ३,३९,९००
एकूण सेव्हें भांडवल रु. ६०,००,०००		

बँकेच्या शेअरवर डिसेंबर १९४२ अखेर ४३% करमाफ डिविडेंड दिले गेले. बँकेचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची सरेदी-विक्री कसोशीने करून दिली जाते.

मॅनेजर

हातपाय चालतात तोंवर

म्हातारपणची तरतूद करणे अवश्य आहे.

चांगल्या कंपनीत उतरलेला विमा हा ऐन वेळी उपयोगी पडतो. या संबंधात आपणांस कसलीहि माहिती पाहिजे असल्यास आम्हांकडे विचारा. आम्ही सर्व खुलासा करून योग्य मार्ग दाखवू.

मॅनेजर,

वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनी, लि.

सातारा शहर.

पुणे शाखा-१७९ बुधवार, लक्ष्मीरोड, पुणे १.

खारे काजू, मसालेदार काजू

सर्व तऱ्हेचा खास पिस्ता, सुका मेवा, अक्रोड, काळा खजूर, अंजीर वगैरे मिळतील.

द. ना. हेजीव

१० शुक्रवार, पुणे.

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक

स्फुट विचार

नफेबाजीवर मोहीम आणि किंमतींचे नियंत्रण

गेरवाजवी नफ्याच्या आशेनें माळ विक्रीसाठी बाहेर न काढणें व अशा रीतीनें बाजारभाव भरल्या प्रमाणांत वाढवणें आणि लोकांच्या तीव्र गरजेचा फायदा घेऊन अवास्तव किंमती सरीद-दारांकडून उकळणें हीं कारणें सध्यांच्या तीव्र महागाईच्या मुळाशीं बऱ्याच अंशीं आहेत ह्यांत आतां कोणास शंका नाही. बेताच्या किंमतीनें सामान्य जनतेस नित्याच्या गरजा भागवण्या-साठीं जिनसा मिळाव्या ह्या बेतानें मालाचा पुरवठा व वांटणी ह्यांची व्यवस्था करण्याची सरकारची सटपट चालणी आहे अशा वेळीं नफेबाजी बंद न पडल्यास ह्या प्रयत्नांस अपेक्षित यश येणें अशक्य आहे. ह्याकरितां सरकारनें आपला विशेष अधिकार चालवून जनतेच्या जिद्दाच्या हितास विघातक असलेले नफेबाजीचे प्रकार संपुष्टांत आणावें अशी मागणी लोकमताच्या वतीनें वारंवार करण्यांत आली आहे. आजच्या अग्रलेखांत सांगितल्याप्रमाणें हिंदुस्थान सरकार धान्यपुरवठ्याची समाधानकारक वांटणी करण्याचें धोरण अमलांत आणित आहे तें फलदायी होण्यासाठीं त्यानें आतां डिफेन्स ऑफ इंडिया कायद्याखाली नवीन नियम करून नफेबाजी व माळ विक्रीसाठीं बाहेर न काढणें हे गुन्हे समजण्यांत येतील असें जाहीर केले आहे. धान्याच्या सांठ्यांचें नियंत्रण करून सर्वांस जरूरीचे प्रमाणांत माळ मिळेल अशी तजवीज प्रांतिक सरकारें करित आहेत, तिच्या अंमलबजावणींत हिंदुस्थान सरकारचा नवीन हुकूम सहायकारक होईल ह्यांत संशय नाही. मालाच्या किंमतीचें नियंत्रण करण्याच्या धोरणास पाठिंबा देण्याचेंहि दिल्ली येथें भरलेल्या अन्नपरिषदेनें ठरवले आहे हेहि युक्त आहे. शेतांच्या मालाच्या बाजारभावांसंबंधानें उत्पादकांस निश्चिती नसल्यास धान्य वगैरेचा पुरवठा करणें सरकारास दुरापास्त झाल्यावांचून रहाणार नाही. नेहमींच्या उपयोगाच्या वस्तूंच्या किंमती ह्याच रीतीनें निश्चित व्हावयाच्या आहेत.

ब्रिटिश कोळशाच्या खाणींत मजुरांचा तुटवडा

गेल्या आठवड्यांत ब्रिटिश कॉमन्स सभेंत तेथील कोळशाच्या परिस्थितीवर चर्चा झाली. स्वस्त कोळशाचा भरपूर पुरवठा कार्यक्षम रीतीनें कसा चालू ठेवतां येईल, हा त्यांतील महत्त्वाचा प्रश्न आहे. इतर उद्योगधंदे व लष्कर ह्यांतून ६० हजार लोक काढून ते कोळशाच्या खाणींत कामास लावले तरी सुद्धा खाणींचें उत्पादन कमीच होत आहे. खाणींतील कामगार असंतुष्ट असून त्यांचा धंदावर प्रतिकूल परिणाम होत आहे. ग्रेट ब्रिटनमधील कोळशाचा प्रश्न हा केवळ युद्धकालीन महत्त्वाचा नाही. युद्धसमाप्तीनंतर ब्रिटिश कोळशास इटली वगैरे देशांत मागणी निर्माण होईल, व युरोपांतील इतर देशांकडेहि वहातुकीचें जळण म्हणून कोळसा लागेल. १९३८ सालापर्यंत इटली, फ्रान्स, बेल्जियम, डेन्मार्क, नेदरलंड्स इत्यादि देशांत ब्रिटिश कोळसा मोठ्या प्रमाणावर आयात होत असे व युद्धानंतर पुनः ती आयात सुरू होईल. ग्रेट ब्रिटनमध्येहि कोळशाचा खप वाढेल. ह्याचा अर्थ, ब्रिटिश कोळशाच्या खाणींत आणखी सुमारे १३ लक्ष मजूर आवश्यक होतील. आजच मजूर सुर्षानें कामास येण्याची पंचाईत पडत आहे, तर युद्ध संपल्यावर पुरेसे मजूर मिळू शकतील काय ? पाठक आपल्या मुळांना खाणींत कामास पाठविण्यास तयार नाहीत. खाणींतील मजुरांचे

वेतन व त्यांची रहाणी ही पुरेशी आकर्षक केल्याविना नवीन मजूर मिळणार नाहीत, अशी एकंदर परिस्थिती आहे. युरोपांतील कोळशाच्या खाणी कालांतरानें पुनः सुरू झाल्या म्हणजे ब्रिटिश खाणींना स्पर्धेच्या किंमतींत कोळसा पुरवावा लागेल आणि मग पुरेसे मजूर उपलब्ध होऊनहि केवळ भागणार नाही. कोळशाच्या खाणींत यंत्रसामुग्रीच्या अधिकाधिक उपयोग करूं लागणें, हाच त्यावर उपाय आहे. ब्रिटिश उद्योगधंदे स्वस्त कोळशावरच आचारलेले आहेत व ह्यापुढील नवे उद्योगधंदेहि त्याच्या मुबलक पुरवठ्यावरच अवलंबून रहाणार आहेत. कोळशाच्या खाणींचें महत्त्व व त्यांची आजची व पुढची परिस्थिती ह्यासंबंधी ग्रेट ब्रिटनमध्ये इतकी काळजी का व्यक्त केली जाते, ह्याचें रहस्य वरील माहितीवरून लक्षांत येईल.

अन्नपुरवठ्याबाबत सरकारचे निर्णय

दिल्ली येथें भरलेल्या अन्नपरिषदेच्या चर्चेस अनुलब्ध हिंदुस्थान सरकारनें निश्चित केलेल्या तीन महत्त्वाच्या बाबींचे विषयी अन्नखात्याचे चिटणीस मि. हर्बिंग्ज, ह्यांनी घोषणा केली. मुख्य धान्यांच्या किंमती कायद्यानें ठरवणें, शहरांत शिधा पद्धति चालू करणें व जरूरीच्या धान्यांच्या पुरवठ्याची आपल्या प्रांतापुरती त्यांच्या सरकारांनी तजवीज करणें ह्या त्या तीन बाबी होत. ह्यांपैकी तिसऱ्या प्रश्नाविषयी अधिक सुळासा करण्यांत आला आहे, तो असा. धान्यांची जुळवाजुळव करणें पुन्हां प्रांतिक सरकारांवर सोपवण्यांत आलें असतां तें अलिच्छील अनुभवाप्रमाणें असमाधानकारक होण्याची भीति आहे. ह्या शंकेस असें उत्तर देण्यांत आलें आहे की, धान्यपुरवठ्याचें कार्य मध्यवर्ती सरकारनें सर्वस्वी स्वतःकडे घेणें हे तात्विक दृष्ट्या उत्कृष्ट असलें तरी तूर्त तसें करणें व्यावहारिक नाही. तथापि, हिंदुस्थान सरकार जरूर तेथें व जरूर त्या प्रमाणांत स्वतःच्या अधिकाराच्या जोरावर प्रांतांमध्ये इष्ट व एकसूत्री धोरण अंमलांत आणलें जाण्याची व्यवस्था करील. प्रांतिक सरकारांच्या धान्य कारभारांत हात न घातला गेला तरी त्यांनी मध्यवर्ती सरकारस आवश्यक माहिती पुरवावी, त्याच्या सूचनांचा योग्य परामर्श घ्यावा व प्रसंग आल्यास त्यांचा हुकूम ऐकावा असा ह्याबाबतचा नियोजित कार्यक्रम आहे. संबंध देशासाठी धान्यांच्या निश्चित किंमती एकदम ठरवून देतां येणार नाहीत आणि त्या प्रांतांच्या हद्दींत प्रथम निश्चित कराव्या लागतील व त्याची मर्यादा विस्तृत करतां येईल असें मि. हर्बिंग्ज ह्यांनी सांगितलें आहे. शेतकऱ्यांस चरितार्थास लागणाऱ्या धान्याव्यतिरिक्त इतर वस्तूंच्याहि किंमती निश्चित व्हावयाचें ठरलें आहे ही महत्त्वाची गोष्ट आहे. त्यांच्या पिकांच्या योग्य किंमती शेतकऱ्यांस मिळाव्या आणि धान्यांचें नियंत्रण झाल्यामुळे ह्या उत्पादक वर्गाचें नुकसान होऊं नये ह्यासाठी वरील योजना करण्यांत येणार आहे. ती यशस्वी झाल्यास शेतांचा उत्पादन खर्च बेतांत राहून शेतकऱ्यांची रहाणी महागाईची व अडचणीची होणार नाही. पाऊण लाख व अधिक वस्तीच्या शहरांत शिधापद्धति अमलांत येण्यावर हिंदुस्थान सरकारचा विशेष भर आहे. देशांतील धान्यांच्या उत्पादनाचे आकडे पूर्णत्वानें विश्वसनीय नाहीत ह्याची त्यास जाणीव असल्यानें येत्या नव्या पिकांच्या अनुभवाच्या आधारावर निश्चित अंदाज व कार्यक्रम उभारण्यांत यावयाचे आहेत. बाहेरून येणाऱ्या धान्यानें भरलेले पहिले जहाज हिंदुस्थानास पोहोचलें आहे आणि पुढें लवकरच येऊन थडकेल असें सर ज्वालाप्रसाद, अन्नमंत्री, ह्यांनी जाहीर केले आहे, ही समाधानाची बातमी आहे.

कामगारांच्या आरोग्यरक्षणासाठी कारखानदारांचे प्रयत्न

निरोगी कामगार ज्यास्त कार्यक्षम व समाधानी असतो, त्या तत्वावर आपल्या कामगारांना वैद्यकीय मदत देण्याची योजना किरयेक अमेरिकन कारखानदारांनी अंमलांत आणली आहे. प्रत्येक कामगाराने दररोज आणा दोन आणे घावेत व त्या अमणाच्या फंडातून वैद्यकीय उपचाराचा खर्च चालवा, अशी ती व्यवस्था आहे. अर्थात्, त्यामुळे आजारी माणसावर होणाऱ्या खर्चाचा थोडा फार बोजा निरोगी माणसावरही पडतो. परंतु, एकंदरीने पहाता, सर्वच कामगारांवर हा बोजा वाटला गेल्यामुळे विन्याच्या तत्त्वाप्रमाणे, त्यांत सर्वांचेच सोय होते. कारखानदार हि ह्या फंडात रकम टाकून कामगारांच्या वैद्यकीय उपचारांस सहाय्य करितात. न्युयॉर्कच्या कन्सॉलिडेटेड एडिसन कंपनीचे ह्या बाबतीत उदाहरण देण्याजोगे आहे. ही कंपनी कामगारांच्या बरोबरीनेच फंडात रकम टाकते. न्युयॉर्क शहरांत ठिकठिकाणी तिने ६४ डॉक्टर नेमलेले आहेत, त्याखेरीज आणखी १७५ डॉक्टरहि काही वेळ कंपनीसाठी खर्च करतात. कंपनीने १० मोठ्या इस्पितळांत आपले कामगार जरूरीप्रमाणे ठेवण्याची व्यवस्था केलेली आहे. कामगार इस्पितळांत स्वतःचे पार्यांनी जाण्याजोगी त्याची प्रकृति नसल्यास अँब्युलन्सची सोय करण्यात येते. कंपनीने नेमलेल्या ४६ दंतवैद्यांपैकी कोणाकडेहि जाऊन एडिसन कंपनीच्या कामगाराने आपले दात काढून घ्यावेत, त्यास पैसे पडत नाहीत. दातांच्या कवच्याहि फुकट करवून मिळतात. कोणत्याही कामगारास वाटेल तेव्हा आपली प्रकृति कंपनीचे कायम डॉक्टराकडून तपासून घेतां येते. आजारांमुळे एकादा कामगार दोन आठवड्यांपेक्षा जास्त दिवस कामावर गेला नाही तर त्याने आपली प्रकृति डॉक्टरास दाखविताच पाहिजे असा नियम आहे. कामगारांच्या हवापाळटासाठी कंपनीने शहरापासून दूर अशा ठिकाणी ८५ रोग्यांची सोय केली आहे, त्यास जोडूनच २७५ एकरांचा मळा आहे. त्यातील अंढी, वृध; लोणी, फळे, भाज्या, ह्यांचा रोग्यांस पुरवठा होतो. १९४१ साली १ हजार रोगी कामगारांनी मळ्यांत एकूण १८,२६४ दिवस राहून आपले आरोग्य सुधारले. त्यासाठी त्यांना रोजचा खर्च दोन आणेहि पडला नाही! अमेरिकन कारखानदार आपल्या कामगारांच्या कार्यक्षमतेसाठी कुठवर सोई करण्यास तयार असतात, हे वरील वृत्तांतावरून लक्षांत येईल. प्रत्येक कारखानदाराची योजना थोडीफार वेगळी असली, तरी त्याचा उद्देश एकच असतो. कारखानदार आपल्या कामगारांसाठी जे करतात, ते सरकारने आपल्या नागरिकांसाठी का करू नये! असा प्रश्न उपस्थित होतो व त्या दृष्टीने अमेरिकेत प्रचार चालू आहे.

हिंदुस्थान सरकारचे नवे कर्ज

१ आक्टोबर, १९६६ नंतर परंतु आक्टोबर १९६८ पूर्वी परत फेडण्यांत येणार असलेले ३% व्याजाचे २५ कोटी रुपयांचे कर्ज हिंदुस्थान सरकारने जाहीर केले आहे. प्रत्येक १०० रुपयांच्या रोख्यास ९८ रुपये पडतील. व्याजावर प्राप्तीवरील कराची माफी नाही. कर्जावरील व्याज प्रत्येक सहामाहीस, ता. १ एप्रिल व १ आक्टोबर रोजी दिले जाईल. २२ आक्टोबर १९४३ रोजी कर्जाच्या विक्रीस प्रारंभ होऊन ता. २६ रोजी ती थांबविण्यांत येईल. अर्थात्, २५ कोटी रुपयांचे कर्ज विकले गेल्यानंतर २६ तारखेपूर्वी केव्हाहि विक्री बंद केली जाईल.

मुंबई प्रांतातील वेड्यांची इस्पितळे

मुंबई प्रांतांत येरवडा, ठाणे, रत्नागिरी, धारवाड आणि अहमदाबाद येथे मिळून वेड्यांची पांच इस्पितळे असून त्यांत २,२५९ व्यथितांची सोय आहे. परंतु, १९४२ साली त्यांत २,७३८ व्यथितांची तरतूद करण्यांत आली. त्या वर्षी ३४३ वेडे बरे होऊन इस्पितळांतून त्यांची सुटका झाली. २८ जणांचे वेड कमी झाले म्हणून त्यांस सोडण्यांत आले. पांच इस्पितळांवर एकूण ११,१३,६९५ रुपये खर्च झाला, त्यापैकी ६,४५,५०५ रुपये वसूल होऊन प्रांतिक सरकारावर ४,७४,०७७ रुपयांचा बोजा आला. प्रत्येक रूग्णावर धारवाड येथे दरसाळ सरासरीने १७१ रुपये खर्च झाले; येरवड्याच्या इस्पितळाचा तत्सम आंकडा ३६८ रुपये होता.

उद्योगांतून उत्कर्ष *

सर मोक्षगुंडम् विश्वेश्वर अय्या ह्यांच्या "Prosperity through Industry" ह्या इंग्रजी पुस्तकाचे श्री. य. रा दाते ह्यांनी मराठीत रूपांतर केले असून ते महाराष्ट्र कारखानदार संघातर्फे त्याचे अध्यक्ष, श्री. न. गं. आपटे ह्यांनी प्रसिद्ध केले आहे. हिंदी उद्योगधंद्यांच्या वाढीबद्दलची सर विश्वेश्वर अय्या ह्यांची कळकळ व त्याबाबत त्यांचे अविरत प्रयत्न ह्यांचा सर्वांस परिचय आहेच. प्रस्तुत पुस्तकांत त्यांचे विचार व त्यांनी सुचविलेली प्रगतीची दिशा ह्यांची माहिती त्यांचेच शब्दांत परंतु मराठी भाषेत देण्यांत आली आहे. सर विश्वेश्वर अय्या ह्यांची योजना अत्यंत व्यापक व पद्धतशीर आहे व त्यावरून औद्योगिक प्रगति किति निश्चयात्मक संघटनेने करावयास पाहिजे, ते दिसून येते. औद्योगिक बाबतीतील औदासिन्य नष्ट करून लोकांना विचारप्रवण करण्यास प्रस्तुत पुस्तकाचा उपयोग व्हावा, अशा हेतूनेच हे मराठी रूपांतर प्रसिद्ध करण्यांत आले आहे.

*पृ. सं. ६६ किंमत ८ आणे.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

गिरगांव

मुंबई नं. ४

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

सातारा जिल्ह्यांत अधिक धान्य पिकवण्याच्या मोहिमेस प्रोत्साहन

सातारा जिल्ह्यांत धान्य पिकवण्याच्या मोहिमेस प्रोत्साहन मिळण्याकरिता सर घनर्जाशहा कूपर यांनी स्वतः दोन हजार एकशें रुपयांची रक्कम शेतकऱ्यांस बाक्षिस देण्यासाठी कलेक्टर, सातारा यांच्याकडे देण्याचे योजिले आहे व तिचा त्यांनी स्वीकारहि केलेला आहे. जे शेतकरी स्वऱ्याच्या हंगामांत एक एकर किंवा अधिक क्षेत्रफळाच्या जिराईत जमिनीमध्ये ज्वारीचे जास्तोत जास्त प्रमाणांत पीक काढतील त्यांना अनुक्रमे ही बाक्षिस मिळावयाची आहेत. सातारा जिल्ह्याचे तालुके व पेटे मिळून चौदा भाग पाडलेले आहेत ते खालीलप्रमाणे:—

तालुके:—१ सातारा ९ वाई ३ जावळी ४ कोरोगांव ५ सटाव ६ सानापूर ७ कऱ्हाड ८ पाटण ९ वाळवा १० तासगांव.

पेटे:—१ महाबळेश्वर २ माण ३ शिराळा ४ संडाळा.

पहिले बाक्षिस	रुपये	७५
दुसरे "	"	५०
तिसरे "	"	२५

एकूण १५०

या चढाओढीच्या बाबतीत कलेक्टर यांनी खालीलप्रमाणे सूचना केलेल्या आहेत.

१ बाक्षिसांचा निकाल देतेवेळी ती जमीन बारा आणे पीक देणाऱ्या प्रतीची कमी आहे किंवा प्रतीची आहे ह्याचा विचार करावा. २ एखाद्या वेळी दोन जमिनीमध्ये सारख्याच प्रमाणांत धान्य आल्यास जे धान्य उत्तम व तेजदार असेल त्याला बाक्षिस देण्यात यावे. ३ जो शेतकरी जमिनीमध्ये स्वतः धान्य पिकविले त्यालाच बाक्षिस मिळावे, मग तो जमिनीचा मालक असो अगर कूळ असो. ४ पिकांची तपासणी करण्याकरिता नेमण्यात येणाऱ्या कमिटीत कोण लोक असावेत याचा विचार सर्वस्वी मामलेदार यांनी करावयाचा आहे.

या चढाओढीमध्ये ज्या शेतकऱ्यांना भाग घेणे असेल त्यांनी आपले अर्ज त्या त्या तालुक्याचे मामलेदार अगर महालकरी यांच्याकडे डिसेंबर १९४३ अखेरपर्यंत करावेत.

अमेरिकन नट-नटीचे पगार

अमेरिकेत दरसाल ७५ हजार डॉलर्सपेक्षा ज्यास्त पगार मिळविणाऱ्या लोकांची यादी तेथील सरकारने प्रसिद्ध केली आहे त्यांत सिनेमा नट व नटी ह्यांचा भरणा मोठा दिसतो. जीनेट मॅकडोनल्ड ह्या नटीस सालिना ३ लक्ष डॉलर मिळतात, बिंग क्रॉसबीहि तेबढाच पगार मिळवितो. जिजर रॉजर्स १,४०,००० डॉलर, मर्लिन डीट्रिच २,००,००० गॅरी कूपर २,९९,०००, नॉर्मा शिरर ३,४९,०००, विल्यम पॉवेल २,४२,०००, मर्ना लॉय १,२५,००० क्लार्क गेबल १,९८,००० जोन क्रॉफर्ड १,९५,०००, रॉनॉल्ड कॉल्मन १,००,०००, बार्बरा स्टॅनबिक ९०,०००, ह्याप्रमाण इतर नट-नटीचे पगार आहेत. सिनेमा नट-नटींना सर्व देशांत मोठाले पगार मिळतात व अमेरिकेत तर पगारांचा उच्चांक आहे. अमेरिकन फिल्मस जगातील सर्व देशांत दाखविल्या जातात व तेथे मिळविलेल्या संदर्भातूनच हे पगार दिले जातात हे उघड आहे.

श्रीमहालक्ष्मी को. बँक लि.

वरील बँकेचे भाग भांडवल आतां १५,००० रुपये झाले आहे. तिच्याकडे ७७३ खात्यांवर मिळून १,४०,९७५ रुपयांच्या ठेवी आहेत. रिझर्व्ह व इतर फंड ६,००१ रुपयांचे आहेत. वर्ष-अखेर येणे कर्ज ४८,०६५ रुपयांचे आहे. अहवालाचे वर्षी निव्वळ नफा २,८५६ रुपये झाला. बँकेने सभासदांसाठी सरकारी रोखे व शेअर्स ह्यांची खरेदी विक्री करण्याचा उपक्रम सुरू केला आहे. भागीदारांस ७३% डिव्हिडंड मिळाले.

घुळें अर्बन को. बँक लि.

वरील बँकेचे भाग भांडवल ९६,१६५ रुपये झाले असून तिच्या रिझर्व्ह व इतर फंडांत १ लक्ष, ४० हजार रुपये आहेत. ठेवींचा आकडा सुमारे ४३ लक्ष रुपये आहे. बँकेने १३ लक्ष रुपयांचे रोखे घेतलेले असून सुमारे ३ लक्ष रुपयांची कर्जे दिलेली आहेत. बँकेची थकबाकी सालोसाल कमी होत चालली आहे. अहवालाचे वर्षी बँकेस निव्वळ नफा १५,३८८ रुपये झाला. भागीदारांस ७३% डिव्हिडंड मिळाले.

सांगली स्टेट सॅ. को. बँक लि.

वरील बँकेचे भाग भांडवल ६७,५२० रुपये आहे. रिझर्व्ह व इतर फंड ९०,१७३ रुपयांचे आहेत व ठेवी ५ लक्ष, ११ हजारांच्या आहेत. बँकेने २ लक्ष, ५ हजारांची कर्जे दिलेली आहेत; बाकीची रक्कम रोख, इतर बँकांत व रोख्यांत आहे. सोसायट्यांकडील थकबाकी २६ हजारांनी वाढली आहे. सोसायट्यांच्या सभासदांचे सोईसाठी सोसायट्यांतर्फे गांगोगांव काठलेल्या स्वस्त धान्याच्या १३ दुकानांस बँकेने ८३ हजार रुपये भांडवल पुरविले. अहवालाचे वर्षी बँकेस ७,५४५ रुपये नफा झाला. भागीदारांस द. सा. द. चे. ५ रु. १० आ. डिव्हिडंड मिळाले.

नाशिक जिल्हा को. लँड मॉर्गज बँक, लि.

वरील बँकेचे भाग भांडवल २३,०२० रुपये आहे. तिने प्रांतिक बँकेकडून २ लक्ष, ६६ हजारांचे कर्ज घेतलेले आहे व तिचे सभासदांकडून येणे कर्ज ९ लक्ष, ६५ हजारांचे आहे. गेल्या आठ वर्षांत मिळून बँकेने ३ लक्ष, ४८ हजार रुपये कर्ज दिले आहे. १९४२-४३ मध्ये फक्त १३३ हजारांचे कर्ज देण्यात आले; हा शेतीच्या मालाच्या किंमतीमधील वाढीचा परिणाम आहे. थकबाकीचे प्रमाण १८% आहे. थकलेल्या व संशयित व्याजासाठी ४,१५९ रुपये रिझर्व्ह ठेवून बँकेस १९४२-४३ अखेरच्या वर्षी १,३४९ रुपये नफा झाला.

वाई अर्बन को. बँक लि., वाई

वरील बँकेच्या पयावर ३२४ सभासद असून त्यांनी २०,५७५ रुपयांचे भाग घेतलेले आहेत. रिझर्व्ह व इतर फंड १८३ हजारांचे आहेत. ठेवींचा आकडा सुमारे १३ लक्ष रुपये आहे. बँकेजवळ रोख शिडक व इतर बँकांत १ लक्ष, ५ हजार रुपये आहेत, २५ हजारांची इन्व्हेस्टमेंट आहे व ३५३ हजारांची कर्जे आहेत. गेले साली थकबाकीचे प्रमाण ५७% होते ते यंदा ३२% आहे, हे समाधानकारक आहे. वर्षअखेर बँकेस ३,००८ रुपये नफा झाला व भागीदारांस ४३% डिव्हिडंड मिळाले.